© Український переклад. Л. Н. Маєвська, 1992.

Замок, до якого мій слуга Педро відчайдушно вдерся, аби мені, пораненому та ледь живому, не довелося ночувати просто неба, стояв похмурий і величний, мов оті химерні громаддя, що у плині століть позирають на нас зі схилів Апеннін так само суворо, як зі сторінок, витворених уявою пані Редкліфф. Видно було з усього: господарі відлучилися недавно і не надовго. Ми розташувались в одному з найменших і найскромніше умебльованих помешкань — у невеликій бічній вежі. Обстанова була тут розкішна, однак вельми старовинна і ветха. Стіни повсюди прикрашені гобеленами та всілякою зброєю, а поміж усього того — незвичайно багато картин, позначених високим натхненням — сучасних, вставлених у розкішні золочені рами, оздоблені арабесками. Картини висіли повсюди, куди не глянь, навіть по найглухіших закапелках і нішах,— а з чудернацької примхи зодчого їх було тут немало; від гарячки думки мої почали безладно снувати, і певно тому картини збудили в мені жваву цікавість; отож я велів Педро позачиняти важкі віконниці (бо вже давно споночіло), позасвічувати свічки у високому канделябрі, який стояв біля узголів'я мого ложа, й геть відгорнути чорний оксамитовий балдахін, оторочений великими китицями, під яким стояло ліжко. Загадуючи всі ті приготування своєму слузі, я мав на думці бодай помилуватися картинами, раптом сон мене не візьме, та погортати знайдений на подушці оправлений у палітурку зошит, у якому розповідалося про всі ці полотна.

Довго, довго я читав — і пристрасно, до самозабуття споглядав. Непомітно, славно так спливали години, запала глуха ніч. Мені не подобалось, як падає світло, і, не бажаючи будити слугу, який задрімав, я насилу дотягся до канделябра й переставив його так, аби краще освітити розгорнутий зошит.

І тут сталося таке, чого я не сподівався. Сяйво свічок (а в канделябрі їх було чимало) вихопило з мороку нішу, доти поглинуту густою тінню від однієї з колон, на яких тримався балдахін. І тоді у яскравому осяянні

угледів я картину, якої доти не помічав. То був портрет юної дівчини, жіночність якої тільки-тільки розквітла. Я кинув на портрет швидкий погляд й аж замружився, а чого — одразу й не втямив. І ось так, лежачи з заплющеними очима, я перебирав свої думки і гадав, що ж то так засліпило мене. Очі мої самі заплющилися мимоволі — від бажання виграти час і поміркувати... упевнитися, що то не марево... вгамувати уяву і дати їй заспокоїтись, аби потім глянути на все упевненішим і тверезішим поглядом. Так проминула мить, друга — і я знову пильно глянув на картину.

Тепер уже я не міг і не хотів сумніватися, не міг не вірити своїм очам: перший бо відблиск свічок на полотні розігнав дрімотне заціпеніння, у яке я поволі поринав, і, мов удар грому, враз пробудив усю гостроту відчуттів.

То, як я вже казав, був портрет юної дівчини — голова і плечі,— виписаний "віньєткою", коли вжити мистецький термін, а стиль навіював спогади про улюблені голівки Сал-лі. Плечі, груди, навіть осяйний віночок кіс ніби розчинялися в невиразній і водночас глибокій імлі тла. Овальна золочена рама, розкішно оздоблена філігранню на мавританський лад. З мистецького погляду картина — просто шедевр. Але, певно, то не мистецтво художника і не безсмертна врода його натурниці так несподівано й глибоко мене вразили. І найменше тут завинила моя уява, яка, раптово скинувши дрімоту, могла б сприйняти цей портрет за голівку живої дівчини. Я ж бо відразу помітив і своєрідність художникової манери — оте виписування "віньєткою",— і оздобу самої рами, а це ж умить розвіяло б подібну оману, навіть не дало б їй зародитися бодай на мить. Отак либонь з годину я зосереджено розмірковував, напівсидячи в ліжку, спершись на подушки й прикипівши поглядом до портрета. І нарешті, задоволений, що збагнув загадку враження, навіюваного ним, я звільна відкинувся на своєму ложі. Я розгадав чари: вони крилися в разюче жвавому виразі обличчя; і вираз той напочатку приголомшив мене, а далі збентежив, пригнітив і налякав. Охоплений благоговійним трепетом, я переставив канделябр туди, де він стояв перше. Портрет, який так схвилював мене, зник з-

перед очей, і я нетерпляче заглибився в записи про картини та пов'язані з ними історії. Знайшов номер, яким позначено портрет, і ось яку таємничу та незвичайну оповідь я прочитав:

"Була вона діва небаченої вроди і чарівлива така ж, як і весела. Та в лиху годину спіткала вона й покохала художника і стала йому за дружину. А він, палкий, завзятий, суворий, уже був повінчаний зі своїм Мистецтвом; вона — діва небаченої вроди й чарівлива така ж, як і весела,— вся променилася посмішкою, грайлива, наче молодесенька лань; усе на світі було їй любе та миле, а ненависний — один

Живопис, її суперник; жахалася вона тільки палітри й пензлів та інших лиховісних знарядь, які однімали в неї коханого. І страх заполонив її, коли маляр заговорив про своє бажання намалювати портрет і з неї, молодої своєї дружини. Та вона покірливо скорилася і багато тижнів просиділа у високій і темній кімнаті-вежі, до якої лише зі стелі сіялося денне світло, кидаючи бліді промені на полотно. А він, маляр, аж хмелів од своєї праці, яка тривала годинами, день у день. Палкий, нерозважливий, мінливого норову, він часто поринав у мрійливу задуму й волів не бачити, як у мертвотно-блідому світлі, що спроквола соталося в ту самотню вежу, марніє личко і знемагає дух його дружини, яка в'янула у всіх на очах, непомітно лише для нього одного. А вона все всміхалася та всміхалася, не нарікаючи й словом, бо ж бачила, як уславлений митець у труді своїм черпає жагучу, всеспопеляючу втіху, працює днями й ночами, аби відтворити на полотні її, ту, що так його кохала, та день у день смутніла й занепадала. І воістину всі, хто бачив той портрет, з трепетом, як про диво дивне, говорили про схожість неймовірну і про те, що художникові підсобила не тільки сила його таланту, а й сила кохання до тієї, котру він зобразив так чудовно. Але згодом, коли робота добігала кінця, у вежу нікого більш не допускали, бо малювальник так гарячково, так нестямно поринав у своє малювання, що зрідка вже відводив очі від полотна, навіть для того, щоб зазирнути в личко своєї дружини. Він волів не знати, що барви, покладені на полотно, він однімав у квітучих рум'янців на щоках у тієї, що сиділа перед ним і поволі згасала.

Спливло чимало тижнів, і як зосталося тільки покласти мазок на уста і востаннє торкнутися пензлем очей, знову стрепенувся дух чарівної вродливиці, як ото вогник гаснучої свічечки. І тоді покладено було той мазок, і кінчик пензля ледь торкнувся очей на полотні, а наступної миті художник завмер від захвату перед своїм творінням і далі, все ще не в змозі відірвати очей від портрета, затрепетав і аж побілів, охоплений жахом, і голосно закричав: "Та це ж саме Життя!" — і квапливо озирнувся на кохану... Вона була нежива!"